

بررسی تاثیر نقش « عوامل کالبدی » در « حس تعلق » به مکان

سیده الناز باطنی خسروشاهی*^۱، لیدا بلیلان اصل^۲

۱- دانشجوی کارشناسی ارشد معماری دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم تحقیقات تهران (آذربایجان شرقی) (elnaz_khosroshahi@yahoo.com)

۲- استادیار دانشکده معماری و هنر، دانشگاه آزاد اسلامی واحد تبریز (lidadalilan@hotmail.com)

چکیده

حس تعلق به مکان را می توان رابطه ای عاطفی و پر معنا بین شخص و مکان توصیف کرد، پیوندی احساسی که مردم آن مکان را به عنوان قرارگاهی برای بازگشت بدان ارزشمند بدانند. در حقیقت احساس تعلق به مکان شاخصی است که از طریق آن می توان میزان متمایز بودن آن مکان را برای مردم، نسبت به دیگر مکان ها سنجید. مسلم است که این تمایزات حاصل جمعی از عوامل مادی و معنوی شامل محیط، محیط کالبدی و معماری، محیط اجتماعی و نوع فعالیت ها، سطح فرهنگ و تاریخ، ابعاد شخصی و روانشناسانه (ادراک، شناخت و احساس) می باشد. انسان ها علاوه بر تامین نیازهای روزمره خود دارای تعلقاتی نسبت به محیط ها هستند که محیط را برای آن ها معنا دار و پذیرفتنی می سازد. حس تعلق به مکان یک کیفیت عالی است که در بهزیستی (wellbeing) تاثیر گذار است. در واقع حس تعلق یک نیاز در سطح بالاست، که بیشتر مکان ها با رویکردی طراحی شده اند که فقط نیازهای این سطوح را برآورده می کنند و نمی توانند ضرورت را تامین کنند. و این مساله کمتر مورد توجه معماران، طراحان و برنامه ریزان شهری قرار گرفته است در این راستا این مقاله سعی دارد بر پایه مرور متون و اسناد مرتبط در این حوزه، ضمن ارائه تعاریف از حس تعلق به مکان و بررسی ابعاد و عوامل مختلف آن به تبیین نقش عوامل کالبدی در شکل گیری حس تعلق به مکان بپردازد. از آنجایی که «حس تعلق» به عنوان یکی از مهم ترین معیارهای کیفیت فضای معماری مطرح است، با در نظر گیری تمام ابعاد تشکیل دهنده حس تعلق، که با یک دسته بندی کلی شامل عوامل درون فردی و برون فردی می باشد، ابعاد شخصی (فرد) تشکیل دهنده حس تعلق که شامل عامل ادراک، شناخت و احساس است را عاملی درون فردی دانسته، و ابعاد محیط کالبدی و اجتماع (دیگران) را از عوامل برون فردی تأثیر گذار بر حس تعلق می داند. در ادامه به نقش عوامل کالبدی در ادراک حس مکان و حس تعلق به مکان بررسی می کند. نتایج حاکی از آن است که حس تعلق به مکان به تعامل عاطفی فرد و هویت مکان اشاره دارد و در واقع حس دلبستگی به مکان نقش مثبتی در زندگی بشر و مراقبت آن ها از مکان بازی می کند.

واژه های کلیدی: حس تعلق، مکان، عوامل کالبدی، ادراک، محیط کالبدی.